

Térey János

Próba Gróffal

Reggel Pasarét, konditerem. A fekvényomó padon az asszonygyilkolászó monológomat mondom fejben. Nem fáradok el. Autóval Pestre. Ragyogó reggeli próba Tabánival és Baumannal. A művészbejárón kilépve fölkapom a túlméretes napszemüvegemet, és eligazítom a lesben álló, „színházfanatikus Palvin Barbi-hasonmásokat” az utcán. Brúnó hívja így őket. Ekkora otrombaságot! „Jóllakatom őket jó szóval és a kézjeggyemmel”, szokta még hozzáfűzni, ez is szép. Nagyon el van szállva valaki. Nem mindegyikük modellszépségű, nem is mind olyan bájos, vannak, akik kifejezetten idétlenek és fárasztóak, de egyvalami tény: csakis miatunk vannak itt. És ez, akárhogy is, de hűség. Nem lehet csak úgy, tessék-lássék lerázni őket vagy tudomást sem venni róluk. Mivel én beszélgetni is szoktam velük – nem úgy, mint Brúnó, aki gőgösen sasszézik el az orruk előtt –, tudom, mi nyomja a lelküket. Sokan például Vecsésről szöknek föl, vagy egy isten háta mögötti szabolcsi, felvidéki, vajdasági faluban vesznek vonatjegyet, és életre szóló élményt jelent nekik egy színházi este Pesten. Egy érintés. A tudat, hogy egyiküknek sikerült bejutnia a közönségtalálkozóra vagy megtapintani a kabátodat. Ilyen egyfejű országban, mint a miénk, pláne fontos a közelség. Egyikük vihogva szól, hogy nyitva van a hátizsákom. Már megint. Édes Istenem, ez nálam életkori tünet. Sohasem voltam ilyen hajszott.

És akkor meglátom őket a porta előtt, összefogózva a lámpánál.

Míntha nem lett volna elég ez a hétvége. Az egy langyos idill volt a mai látványhoz képest.

Úristen, ezek együtt!

Binder Livia Süle Gergővel jár.

Igen, ugyanazzal a szőke, tejfölös képű jófiúval, aki Ócsai osztályába járt az egyetemen, a Vígszínházban volt gyakorlaton, sőt a nyáron oda is szerződött. Igen, ő, aki Szabolcsot alakította a *Káli holtak*ban. Akivel félig össze is barátkoztunk, és nem csak a sorozatban. Akiről még beszélgettünk is kedélyesen, például a badacsonyi kikötőben, a vihar napján. A kevés rokonszenves ember egyike volt a forgatáson.

Nem hívott meg a búcsúbulijára. Ő, engem, nem. Hát mégis megvolt az augusztusi hullócsillag-túra a Csobáncon? A Líviával közös, jachtos kiruccanásról nem is szólva.

Nem is kérdés, nyáron jöttek össze a forgatáson. Nyilván még mielőtt Gergő karaktere meghalt. Végre rájöttem – de lassú újabban az agyam! –, hogy ő vitte el éjszakára vitorlázni Líviát. Pedig akkor még megvolt a vízilabdás. Lívia sosem csinált nagy ügyet az efféle párhuzamosságokból. És Lívia lecserélte Zsombort, aki amúgy is éretlen volt hozzá, egy másik éretlenre.

Na, jól összejött a két sápadt. Gergő tavaly volt végzős a színin. Nyilván nem ő kezdeményezett, Líviánál nem is nagyon lehet.

A Barbi-hasonmások csak néznek. A nővel puszi. Összeszedem magam, és sikerül mosolyognom is Gergőre, amikor némi kölcsönös habozás után kezét fogunk.

„Na mi van, nagy vitorlamester? – veregetem a vállát. – Irányváltás szembe-szellet?”

Néz rám furán, zavartan. Nem történt semmi, ő legalábbis nem tehet semmiről, nem tehet róla, hogy megzavarta a nosztalgiánkat, ez van az arcára írva. Hát csak hadd fussák meg ők is a maguk körét. Ezt még szoknom kell, hogy a két sápadt: együtt.

Hazaugrom ebédelni. Arra gondolok közben, hogy ez a nyár azzal telt, és ez az ősz is azzal telik, hogy bolyonganom kell a volt nőim között, mint egy kiütött Kékszakállúnak. Ők meg egymás után kelnek el, és Eszterhez is csak a kétheti láthatás köt már. Az ő idilljükre féltékeny vagyok, aligha tagadhatnám. Líviára nem, mert Líviával partnerség áll fönn. Ő érinthető, nem csak érintetem, de érintem is: az utolsó anyajegyét, a köldökhajlata, a hónalja ízét is jobban ismerem, mint bárki. Nem is kell egymástól semmi új, egyedül csak a partnerség a szerepekkel illetően. Hiúsági ügy, hogy ezt a liezonját eltitkolta előlem.

Kezdődik a délutáni próba. Ez az egyik kedvenc játékom. Ez inspirál a legjobban. A bölcsészagyammal vizsgálni, ki hol tart a szerepépítésben, hogyan érti meg Gróf instrukcióit, hogyan fordítja le saját nyelvére. És milyen ütemben sajátítja el. Most úgy látom, hogy Tabáni több körrel előttem jár.

„Kérdezhetek valamit?”, emelkedik föl.

Neki már kérdései is vannak.

„Igen, Janikám?”

„Szóval miért kell nekem ebbe a ládába belebújnom?”

„Mert ebben a jelenetben hivatalosan nem vagy itt. Amália és Károly vannak jelen, és te őket hallgatod ki. Kölyökkorodban egyfolytában ott keringtél a szép és tehetséges bátyád körül, rondán. Most rejtőzöl, szégyelled magad, ki akarsz történi. Egyelőre képtelen vagy.”

„En elromlottam ettől a nagy-nagy frusztrációtól, vagy eleve gonosz voltam?”

„Rontottál az eleve előnytelen alapon. Gondolj bele, neked a szöveg szerint berber képed van.”

Gróf nem boldog minden kérdéstől, látom, ettől sem, Janika nem is folytatja. Sulyok viszont imádja, ha faggatják. Azt szokta mondani:

„Tessék kérdezni! Kérdezzetek vissza, ha valami nem világos. Sok minden arról jut eszembe, amit ti csináltok. Alex, mit nem értesz? Aha, félsz. Mitől félsz? Ha jó darabbal foglalkozunk, újra és újra egy csomó új dologra jövök rá. Aki nem kérdez, csak végrehajt, az mindig gyanús.”

Sulyok mindig tudja, mit akar. Első nap kész, ezt azóta tudom, amióta tréninget tartott nekünk az egyetemen. Ahhoz idomulsz, amit ő gondol a szerepről; nem mellesleg rólad. Nagyon jó az impulzusadásban, mindig megnevez két-három megnézendő filmet, folyton videókat nézet velünk. Egyiket sem kérdezi ki utólag, de a megoldásai gyakran alapulnak messzi asszociáción, külső tapasztalaton. A Hamlet próbaidőszakában például megtanultuk Kolozsvár magyar utcaneveit, látszólag fölöslegesen, valójában mindenki motiváltabb lett a tavaszi, erdélyi túránkra.

Szokták mondani, és a sajtó is erőlteti, hogy Sulyok szövegszínházat csinál, Gróf pedig pszichologizál, de ez így bántó leegyszerűsítés, hiszen Gróf sem nyúl drasztikusan a szövegbe, és Sulyok is bűvárolja a figurái lelkét. Sulyok tanított meg minket, hogyan kell egy darabot olvasni. Gróftól azt tanultuk, hogyan kell megcsinálni egy előadást. De a legfőbb dolog, ami bárcsak ellopható volna Sulyoktól (ha rendeznék egyszer), az a szenvedélye, amivel a színházhoz áll.

Testközelből tapasztalni a nagyság jelenlétét nem mindenkinek kellemes. Van, aki először reszket előtte a meghallgatáson, mint a nyárfalevél, a premier reggelén pedig béna nyelvvél ébred. Timi sokat old ezen a feszültségen.

Gróf sokkal egyszerűbb és veszélytelenebb. Mégiscsak színész, közelebb van hozzád. Sulyok elszántabb. Gróf úgy vezet, hogy szereti a színészt. Finoman, a háttérből segít, és ha készen vagy, majd jön, és fehér ecsettel belecsöppenti a szemedbe a fényt, mint egy Velázquez. Belecsöppenti! Imola mondta, nyilván elfogultság, de találó. Ezért hiszek benne. Benne is. Engem Gróf felvételiztetett az egyetemre.

„Járjál körbe gyorsan – ez volt az első mondata hozzám. – Járjál körbe lassan. Most járkálj úgy, mint egy kakas. Járj új, mint a lajhár. Ez az!” Ilyen egy első meghallgatás. Sosem felejtém, hogy úgy felvételiztetett Gróf, a jelenlegi igazgatóm, mint egy különösen nyájas lóidomár.

„Úgy gondolkodj, Alex, hogy játék közben már ne kelljen gondolkodnod.”

„Tessék? Ja, értem.”

Olyasmit kér, ami a képtelenséggel határos. Válgon ösztönössé az alakításom.

„Ne gondolkodj.”

„Oké. Úgy játsszak, hogy ne játsszak. Úgy gondolkodjak, hogy nem gondolkodom.”

„Valahogy úgy.”

„De hát nem mindig ez a cél?”

Gróf tudja rólam, hogy mindent beleadok, ő szintén mindent, de katonásan, nem szenvedélyesen, mint Sulyok. Akiben bízok, annak minden támogatást megad. És hagy időt a saját ötleteid kibontakoztatására.

Tabáni eltűnik aládában. Amália és Károly a színen. Lívia leül egy padra, én meg mellé.

„Rövid jelenet – magyarázza Gróf –, a régi szerelmesek újra találkoznak először a kastélyban, aztán abban a lugasban, ahol gyakran üldögéltek, és ahol megesküdtetek, hogy soha nem fogtok mást szeretni... Békés ifúság, apád kastélya, ragyogó, zöld idill. Ahová álneven, ismeretlen grófként jössz vissza. Muszáj így, bekavart az öcsi. Csak a végén ismerik meg egymást. Izgatottak vagytok, forró a

levegő. Nincs sok időtök, ki kell használnotok. Lívia, arra készülj, hogy meredeken szökteted a partneredet. Kezdj el futni, várjad azt a labdát.”

Lívia elővesz a halálelegáns, sakktáblamintás bőrtáskájából egy homályos portrét.

„Te, Károlyom, oltalmaz az idegennel szemben, aki szét akarja rombolni a szerelmünket! Téged nézlek... és tekintetem sose érintse többé azt a másikat.”

Lívia némán ül, a képre meredve.

„Te itt, méltóságos kisasszony? Ilyen szomorú? Mik ezek a könnyek ezen a képen?”

Vizsgálom a néma Lívia-Amáliát, de Gróf rám pirít:

„Itt nem tartasz szünetet.”

„És ki az a szerencsés, aki egy angyal szeméből ezüstöt fakaszt? – folytatom.
– Láthatom én is?”

Meg akarom nézni azt a képet a kezében.

„Nem! Igen! Nem!”, visít Lívia.

Megállok.

„Bocs, István, tudom én előre, hogy ez a kép a sajátom?”

„Te még itt tartasz? – emelkedik föl a pultja mögött Gróf. – Szerinted?”

„Szerintem igen. Bocs, rövidzárlat.”

„Bocs, akkor én most hol ülök?”, kérdezi Lívia.

„Mondtam már, hogy bal szélén.”

„És engedem, hogy a combunk összeérjen?”

„Dehogyan enged. Vegyük újra. Lívia, te itt kinézel a kertből, nem jön-e valaki.
Adj egy végszót.”

„Nem! Igen! Nem!”, visít Lívia.

Indulatosan mondom:

„És megérdemli az illető, hogy te így istenítsed? Megérdemli, hm?”

„Alszol? – kiabál a nőnek Gróf. – Lekésted Alexet. Tudod, labdajáték.”

„Azonnal mondom?”

„Azonnal – mondja Gróf. – Alex, te sem várod meg a nézők reakcióit, folyamatosan haladsz előre. Tempó. Pattogósan.”

„Ha ismerted volna!”, csattan rám Lívia.

„Irigyeltem volna”, így én.

„Imádtad volna, azt akartad mondani”, vág a szavamba Lívia.

„Hm.”

„Istenem, te annyira szeretted volna... – áradozik tovább a nő. – Olyan sok mindenben hasonlítottatok... A szemetek, a hangotok... Amit annyira imádtam...”

Majdnem végig csodásan megy.

„Boldogtalan – tétovázik felém fordulva Lívia –, mert te szereted?”

„Tempó!”, csap le Gróf.

„Azt mondom, hogy boldogtalan, és megyek is tovább?”, kérdezi tőle Lívia.

„Mész tovább. Ez csak akkor él, ha nincs szünet. Lássuk még egyszer azt, hogy
»És ki az a szerencsés«.”

„És ki az a szerencsés, aki egy angyal szeméből ezüstöt fakaszt?”

Gróf magyaráz, el van dugulva a fülem, alig értem. Orvoshoz kéne mennem, hogy kimosassam? Vagy a hallásommal is baj van? Olyan orrsövényferdülésem van, hogy körbe szoktak állni, és mutogatják egymásnak a gégszeten.

Ha már tudom a szöveget, minden letisztul az agyamban, tudok szabályos lélegzetet venni, tudok a testemre is figyelni. Ha tisztulnak a gondolataim, és megvan a fókuszuk, fókuszukban pedig a szerepem: alkalmazkodnak az izmaim, el tudom engedni magam, és el tudom lazítani a mellkasomat. Ha fejben kész vagyok, érhetnek meglepetések, azokat is be tudom építeni.

A környezetem éber. Anyám is szokta jelezni, ha úgy látja, túlvállalom magam, túl sok rajtam a terhelés, de remélem, mindig érezni fogom, hogy mennyit bírok.

Kigyulladnak a fények.

„Livia – fordul a nőhöz az igazgató a pultja mögül –, ne magadat játsszad, hanem a szerepet. Legyél kíváncsi az adott emberre. Ki ez az Amália? Zavart? Büszke? Szerény? Szerelmes ebbe az emberbe? Na de tűzön-vízen át?”

„Hm”, így Livia.

„Én is kérdezhetek valamit? – emelem föl a kezemet. – Most, hogy Leó nincs itt. Nem kamu ez az egész black metal történet?”

„Nem. Egy black metal bandához fűződik az a norvég templomgyűjtogatási ügy is. Sátánizmus, városi bűnözés, zenészkollégák kinyírása zenekaron belül. Erre is reflektálunk. Bajod van a zenéssel?”

„Nekem? Dehogyan.”

„Világos, hogyan éneked a *Rablódalt*?”

„Persze. A verzékét végighörgöm, a refrént károm. De egyáltalán fogják érteni a torzítótól?”

„Fogják.”